
 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.28>
УДК 159.928.23

Олена Музика

 <https://orcid.org/0000-0002-3062-1989>

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Факультет педагогічної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
бул. І. Шамо, 18/2, м. Київ, 02154, Україна

 o.muzyka@kubg.edu.ua

Ціннісний простір університету і розвиток професійної самоєфективності студентів

Анотація. У статті крізь призму наукової спадщини й управлінської діяльності Віктора Огнев'юка аналізується ціннісний простір Університету Грінченка і механізми його відображення в особистісних цінностях студентів. Професійний ціннісний досвід студентів розглядається як результат інтеграції в структуру індивідуальної ціннісної свідомості асимільованих професійних цінностей освітнього простору, досвіду успішних діяльностей і розвитку професійних здібностей. Накопичений ціннісний досвід стає основою розвитку професійної самоєфективності — особистісно-ціннісного утворення, що ґрунтується на переконанні особи у власній спроможності справлятися з навчально-професійними і професійними завданнями високого рівня складності та досягати бажаних результатів.

Для розвитку професійної самоєфективності студентів в освітньому процесі пропонується застосування психолого-технологічного комплексу, що складається з психодіагностичного опитувальника та групового тренінгу. Опитувальник «Профіль професійної самоєфективності студентів» (Музика О.О., 2020) дає змогу виявити індивідуальні показники за п'ятьма субшкалами: лідерство, цілі та мотиви професійної діяльності; здібності й упевненість; рефлексія та особисті стандарти; стійкість до невдач, долання і воля; самоосвіта й саморозвиток. Груповий тренінг сприяє рефлексії, збагаченню ресурсів і взаємодітримці розвитку професійної самоєфективності. Описується загальний алгоритм проведення тренінгу:

1) ознайомлення зі змістом і завданнями вправ; 2) попереднє групове обговорення завдання з використанням реальних ситуацій, запропонованих студентами; 3) заповнення нотатника самоефективності на основі самоаналізу власних професійно важливих якостей і ресурсів самоефективності; 4) обговорення вправ і заповнення студентами нотатника самоефективності на основі групового аналізу.

З урахуванням умов воєнного часу всі процедури психолого-технологічного комплексу адаптовано для проведення на електронних платформах, які дають змогу організувати роботу в мікрогрупах, а також генерують і надають кожному студенту індивідуальні інтерпретації результатів його дослідження та рекомендації для саморозвитку.

Ключові слова: лідерство, мотиви професійної діяльності, особистісні професійні цінності, особистісно-професійний розвиток, професійна самоефективність, розвиток здібностей, ціннісний досвід, ціннісний простір університету.

© Музика Олена, 2023

Вступ. Мистецтво керування освітніми процесами вимагає філософського осмислення тенденцій, втілення продуктивних ідей в освітологічних проєктах та їх неухильної реалізації за допомогою системи управлінських рішень. Грунтуючись на науковому узагальненні досвіду попередніх поколінь, на суспільних цінностях, освіта завжди спрямована в майбутнє. Ці положення наскрізно проходять крізь усю наукову й управлінську діяльність Віктора Огнев'юка. «Відтак освіту, насамперед, слід розглядати як сферу людинотворення, проєктування її майбутнього, як інститут соціалізації, інтелектуалізації та розвитку людини, введення її у сакральну-духовний вимір людського життя, а також як механізм гармонізації суспільної свідомості та її здатності до сприйняття цивілізаційних змін» (Огнев'юк, 2011, с. 67–68).

Одне з найважливіших завдань, що стоїть перед вищою школою, є створення такого освітнього середовища, яке сприяло б підготовці фахівців із проактивною системою цінностей. «Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» (Закон України «Про освіту», 2017). Важливо створювати умови для

успадкування та прийняття спадщини цінностей і культури попередніх поколінь, їх засвоєння та розвитку в нових реаліях (Огнев'юк, Луговий, 2022).

У процесі ціннісної взаємодії з педагогами та одне з одним студенти накопичують ціннісний досвід, який стає основою професіоналізації. Професійний ціннісний досвід студента — це асимільовані й інтегровані у структуру особистісних цінностей професійні цінності освітнього середовища, досвід успішних діяльностей і розвитку професійних здібностей. Одним із найважливіших психологічних утворень, які виникають у процесі ціннісної взаємодії викладачів і студентів та впливають на майбутній професійний розвиток, є професійна самоефективність.

Мета дослідження полягає у встановленні характеру зв'язку між ціннісним досвідом і професійною самоефективністю, окресленні психолого-педагогічних умов для розвитку останньої в університетському просторі.

Методи дослідження. У процесі підготовки матеріалів статті застосовано методи теоретичного аналізу ціннісних складників наукової спадщини В. Огнев'юка; узагальнення результатів емпіричних досліджень становлення професійної самоефективності студентів у ціннісному просторі університету. Описано застосування психолого-технологічного комплексу, що складається з індивідуально орієнтованої психодіагностичної методики та групового тренінгу, який спрямовано на актуалізацію й збагачення професійного ціннісного досвіду студентів та групову підтримку розвитку професійної самоефективності.

Ціннісний досвід як відображення професійних цінностей освітнього простору в індивідуальній свідомості студентів. Університет можна розглядати як середовище ціннісного розвитку студентів. Однак професійні цінності університетської спільноти не засвоюються студентами безпосередньо. Процес інтеріоризації цінностей опосередковується такими основними чинниками: 1) попереднім персональним досвідом студентів і раніше сформованими цінностями; 2) насиченістю освітнього середовища професійними цінностями; 3) ціннісною взаємодією з референтними особами — носіями професійних цінностей.

Професійні цінності університетського середовища неоднаково сприймаються не лише студентами-першокурсниками, а й тими, хто вже перебуває в ньому не один

рік. Сприймання професійних цінностей, їх приймання чи не приймання, значною мірою залежить від того, наскільки вони відповідають ціннісному досвіду й особистісним цінностям студентів. Ціннісна аперцепція окремих осіб зумовлює вибірковість в інтеріоризації освітніх цінностей. Це може проявлятися в послідовності та глибині їх освоєння, а може — і в негативізмі стосовно окремих ціннісних конструктів. В. Огнев'юк у цьому зв'язку підкреслює роль педагога, його спрямованість на врахування індивідуальних відмінностей людей, різних за темпераментом, вдачею та здібностями. «Без уміння зважати на присутність у кожній людині *інакшості* педагог стає професійно непридатним» (Огнев'юк, 2018а, с. 19). Власне, саме індивідуальні відмінності у ціннісному досвіді є причиною того, що різні люди, перебуваючи в одному й тому самому освітньому просторі, по-різному засвоюють професійні цінності. І справа не лише в тому, що одні можуть узяти для себе більше професійних цінностей, а інші — менше. Професійні цінності двох найуспішніших випускників завжди будуть різнитися як за змістом, так і за структурними зв'язками. У процесі інтеріоризації вони пропускаються крізь призму попереднього ціннісного досвіду і стають *особистісними професійними цінностями*. У цій новій якості цінності формують індивідуальний стиль діяльності та професійного саморозвитку майбутнього вчителя.

Зрозуміло, що професійні цінності не можуть лише декларуватися, ними мають бути пронизані всі сфери університетського життя. Процес інтеріоризації є ефективним лише тоді, коли цінності стверджуються в усіх видах університетських діяльностей і формах взаємодій. Навчальна і наукова діяльності, спілкування та дозвілля студентів мають бути спрямованими на розв'язання єдиного надзавдання — формування професійних особистісних цінностей. У цьому зв'язку освітній простір Університету Грінченка є відкритим і єдиним. Значною мірою це забезпечується широким упровадженням ІКТ, єдиною структурою навчальних курсів, висвітленням усіх граней університетського життя у ЗМІ та соціальних мережах. «Створення і розвиток інформаційно-освітнього середовища, зумовлений впливом цифрової трансформації на систему вищої освіти, є визначальним чинником її вдосконалення та якості, а цифрові технології за таких умов перетворюються із інструменту на

середовище, яке відкриває нові можливості навчання, отримання гнучкої безперервної освіти» (Огнев'юк, 2022, с. 205).

Ключову роль у процесі ціннісно-професійного розвитку студентів відіграють референтні особи. Вони є носіями, трансляторами професійних цінностей і зразками для наслідування. Референтність тієї чи іншої особи в сучасному студентському середовищі визначається не соціальною роллю чи статусом. Важливо, щоб її професійні вміння, здібності й цінності збігалися з життєвими і професійними цінностями студентів, слугували їм орієнтиром для саморозвитку. Інакше йдеться про негативну референтність, яка теж відіграє певну роль у формуванні ціннісного досвіду студентів. «Як я не робитиму в майбутньому» — важливий ціннісний конструкт процесу професіоналізації.

Зрозуміло, що референтними носіями професійних цінностей є не тільки викладачі, а й інші студенти. Спостереження за прогресом однолітків у навчанні, за розвитком їхніх професійних здібностей і навіть за способами долаття невдач є вагомим джерелом накопичення ціннісного досвіду й потужним стимулом для професійного саморозвитку.

Ціннісна природа та фактори професійної самоефективності. Існує психологічне поняття, яке об'єднує професійні цінності, закріплені у ціннісному досвіді студентів, з їхнім особистісно-професійним розвитком — самоефективність. Це упевненість особи в спроможності контролювати події власного життя і досягати бажаних цілей. «Переконання людини стосовно її особистої ефективності впливають на те, який спосіб дії вона вибере, яких зусиль буде докладати, як довго вона вистійть перед перешкодами і невдачами» (Bandura, 1986, р. 65).

Професійна самоефективність — це переконання особи у власній спроможності справлятися з навчально-професійними й професійними завданнями високого рівня складності та досягати бажаних результатів. Професійна самоефективність ґрунтується на ціннісному досвіді. Чим більше у ньому зафіксовано епізодів, пов'язаних з успішністю професійної діяльності й розвитком професійних здібностей, тим вищою буде професійна самоефективність. І навпаки, якщо реальних ситуацій професійного успіху в ціннісному досвіді особистості було обмаль, то навіть

за високого рівня професійних домагань найменша невдача може призвести до зниження самоефективності й падіння мотивації. На *рис. 1.* схематично зображено вплив ціннісного простору університету на накопичення ціннісного досвіду, формування професійної самоефективності й особистісно-професійного саморозвитку студентів.

Рис. 1. Ціннісний простір університету, орієнтований на особистісно-професійний саморозвиток студентів

Емпіричні дослідження засвідчують, що в Університеті Грінченка вдалося сформувати ціннісний простір, орієнтований на професійний саморозвиток студентів (Музика, 2020а; Muzyka, O.L., Muzyka, O.O., Stavytska, S., & Stavytskyi, G., 2021). Аналіз висловлювань студентів щодо розвитку професійної самоефективності дав змогу виокремити п'ять факторів: лідерство, цілі та мотиви професійної діяльності; здібності й упевненість; рефлексія й особисті стандарти; стійкість до невдач, долання і воля; самоосвіта й саморозвиток.

Лідерство, цілі та мотиви професійної діяльності. Цей фактор об'єднав висловлювання студентів, у яких підкреслювалася роль власної активності в розвитку професійно важливих якостей і особистої відповідальності за саморозвиток професійних здібностей. Аналіз засвідчив, що студенти, які мають досвід професійних досягнень, вирізняються з-поміж інших структурованістю й

узгодженістю професійних і життєвих цілей, що розподілені в далекій, середній та близькій перспективі. Це дає змогу розглядати їх як доволі конкретні життєві плани, у яких професійні здібності є не лише засобами досягнення інших життєвих цілей, а й способами особистісного саморозвитку. Професійні цінності, таким чином, не є декларованими конструктами, вони лежать в основі мотивації професійної діяльності, яка поступово інтегрується з іншими особистісними структурами. Як зазначав В. Огнев'юк, «справжня педагогіка, як і справжнє лідерство, завжди опираються на цінності. Без них і перше, і друге перетворюються на свої антиподи» (Огнев'юк, 2018а, с. 20). Психологічний зміст лідерства полягає у самодетермінованій активності, спрямованій не стільки на розв'язання поточних професійних завдань, як на бачення нових, яких, можливо, ще не бачать інші, і прийняття цих викликів. Лідер — завжди проактивний, орієнтований на тенденції розвитку освіти й суспільства; професіонал, досвід успішних проєктів якого є джерелом упевненості в правильності обраного шляху і для нього самого, і для інших людей, готових його підтримати. «Вміння бути лідером для самого себе передбачає, що педагог має сформовані ціннісні пріоритети, цілі життя та сповна усвідомлює свою місію» (Там само).

Здібності й упевненість. Цей фактор відображає результати рефлексії студентами професійних здібностей. Йдеться про дві важливі психологічні характеристики: динаміку професійних здібностей й упевненість у можливості їх розвитку в ціннісному просторі університету. Освітній процес у виші влаштовано так, що зміст навчально-професійних завдань все більше зміщується від педагогічної теорії до педагогічної практики (Огнев'юк, 2017, 2018). Це дає змогу студентам накопичити ціннісний досвід професійних успіхів і зрозуміти, що їхні досягнення прямо залежать від докладених зусиль, а їхні професійні вміння зростають від успіху до успіху. Порівнюючи себе з іншими, студенти знаходять емпіричне підкріплення теоретичних положень про те, що професійні здібності мають складну структуру, компоненти якої розвинені не однаково. Це, з одного боку, служить поштовхом до саморозвитку здібностей, а з іншого, — стимулює вироблення індивідуального стилю професійної педагогічної діяльності, що спирається на кілька найбільш виражених професійно важливих якостей. Усвідомлена можливість розвитку власних

професійних здібностей — одне з найважливіших психічних новоутворень для розвитку професійної самоефективності. Завдяки йому студент приймає професійні виклики не лише того рівня, на якому він вже досягав успіху, але й вищого, складнішого, де прогнозований успіх залежить від здібностей, яких наразі ще немає, але які, як свідчить його ціннісний досвід, можуть бути розвинені в процесі виконання діяльності.

Рефлексія й особисті стандарти. Цей фактор об'єднує ціннісні конструкти, «пов'язані з важливістю аналізу й самоаналізу студентами розвитку власних професійно важливих якостей. Тут мають значення не лише зовнішні оцінки, а й результати самооцінювання, що орієнтоване на особисті оцінні критерії, які є індивідуальними й нерідко перевищують встановлені вимоги. Особисті стандарти, як відображення ціннісного досвіду розвитку професійних здібностей, більше, ніж зовнішні оцінки, впливають на суб'єктивне відчуття успіху. Саме вони є своєрідним психологічним плацдармом для майбутнього професійного саморозвитку. «Щоб відповідати новим суспільним реаліям, бути конкурентоспроможним, сучасний загальноосвітній заклад повинен орієнтуватися в своєму розвитку як на досвід минулого й вимоги теперішнього, так і на образ майбутнього. Тобто випереджати сьогодення» (Огнев'юк, Сисоєва, 2017, с. 350).

Стійкість до невдач, долання і воля. Висловлення студентів щодо цього фактору свідчать про те, що ті з них, хто вже має певні навчально-професійні досягнення, сприймають невдачі як закономірний складник особистісно-професійного саморозвитку. Студенти поступово вчаться долати фрустраційні емоції, що виникають внаслідок невдач, шляхом докладання вольових зусиль, спрямованих на досягнення успіху. Для тих, хто ще не виробив ефективних прийомів долання невдач, важливою є допомога викладачів, які мають тонко відчувати емоційні стани студентів та оперативно керувати ними. «Тільки той педагог, котрий володіє своєю емоційною сферою та вміє розпізнавати рівень емоційного інтелекту своїх вихованців, “читати” їхні емоційні стани та вибудовувати найдоцільнішу систему взаємодії, — може розраховувати на успіх» (Огнев'юк, 2018а, с. 19).

Самоосвіта і саморозвиток. У цьому факторі відображено один із найважливіших складників, що структурує ціннісний досвід професіоналізації студентів. Він зафіксував усвідомлення ними індивідуальної вибірковості процесу професіоналізації, необхідності концентруватися на розвитку саме тих компонентів професійних здібностей, яких бракує на цьому етапі і на які покладаються великі сподівання в проєктуванні професійного майбутнього. «Освітнє середовище для здійснення підготовки конкурентоздатних фахівців має бути більш потужним, ніж робоче середовище, де працюватиме випускник, або ж принаймні відповідати його рівню, щоб після успішного завершення навчання молодому фахівцю відразу не доводилось перенавчатися» (Огнев'юк, 2022, с. 197). Зрозуміло, що навіть при виконанні цієї надважливої умови сучасної професійної підготовки, надалі молодим фахівцям доведеться постійно вчитися, і навички самоосвіти є важливими для їхньої професіоналізації.

Психолого-педагогічні умови накопичення ціннісного досвіду й розвитку професійної самоефективності студентів. Можна виокремити два взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних напрями формування й розвитку професійної самоефективності студентів: 1) ціннісний простір університету, що сприяє накопиченню ціннісного досвіду успішної навчально-професійної діяльності; 2) спеціально організоване тренування самоефективності.

На розвиток професійної самоефективності позитивно впливають ситуації успішного виконання складних навчально-професійних завдань, які перебувають у межах можливостей (здібностей) студентів. В оптимальній складності завдань реалізується одна з основних психологічних умов організації навчання в зоні ближчого розвитку. Успіх у такому разі веде до підняття студентів на новий рівень розвитку та закріплення у ціннісному досвіді можливостей такого прогресу. Валідизують і закріплюють ціннісний досвід студентів оцінки референтних осіб. Зрозуміло, що оцінка, навіть пов'язана з критичними зауваженнями, має бути в межах здібностей студента й орієнтуватися на близькі перспективи їхнього розвитку.

Якщо ж навчально-професійні завдання виявляються заскладними і студент не справляється з ними, навіть якщо докладає максимум зусиль, то це знижує його

професійні домагання й блокує розвиток професійної самоефективності. Завищення оцінок у цій ситуації в кінцевому підсумку не веде до зменшення фрустрації в ситуаціях неуспіху, оскільки студенти порівнюють свої результати з результатами однокурсників. Якщо ж гіпотетично уявити ситуацію, що завищення оцінок це не окремі епізоди, а загальна стратегія освітнього процесу, спрямована нібито на підтримку студентів, то, очевидно, що її наслідки будуть негативними: спотворена професійна самооцінка, виникнення деструктивних механізмів психологічного захисту, розвиток комплексу професійної неповноцінності. Педагоги при цьому поступово втрачають референтність і вплив на професійний розвиток студентів. У цьому зв'язку стабілізуючу роль відіграє визначеність і єдність вимог до оцінювання навчально-професійної діяльності студентів, що задаються університетськими стандартами.

Можливість обговорювати досягнення та причини невдач одне одного — це характеристика ціннісного простору університету й один із прийомів розвитку самоефективності. При цьому важливо, щоб обговорення було діалогічним, а не повчально-дидактичним, а студенти сприймали професійні здібності одне одного як такі, що розвинути може кожен, доклавши зусиль. Взаємна підтримка і позитивний емоційний тон, радість від досягнень, яку поділяє оточення, — це ціннісні характеристики університетського простору, що сприяють розвитку професійно важливих якостей майбутніх фахівців.

Професійна самоефективність — це особистісна властивість, яка бере витоки з минулого, з накопиченого досвіду навчально-професійних досягнень і спрямована у майбутнє — на професійний саморозвиток особистості. Таким чином однією із найважливіших умов її розвитку є впевненість людей, що їхні спільні зусилля можуть привести до позитивних соціальних змін.

Для розвитку професійної самоефективності студентів розробляється психолого-технологічний комплекс, що складається з індивідуально орієнтованої психодіагностичної методики «Профіль професійної самоефективності студентів» (Музика, 2020) та розвивального психологічного тренінгу. З огляду на умови воєнного часу діагностування професійної самоефективності може проводитися на

електронній платформі, яка генерує і надсилає студентам їхні індивідуальні результати та рекомендації для саморозвитку (Музика, Оснадчук, 2022). Зміст завдань і особливо індивідуальні інтерпретації з рекомендаціями для саморозвитку вводять студентів у проблематику тренінгу.

Тренінг також може проводитися онлайн на електронних платформах, що дають змогу організовувати роботу в мікрогрупах, міксування мікрогруп і зміну помічників ведучого тренінгу — модераторів мікрогруп.

Визначено *загальний алгоритм* для тренінгових вправ:

- 1) ознайомлення зі змістом і завданнями;
- 2) попереднє групове обговорення завдання з використанням реальних ситуацій, запропонованих студентами;
- 3) заповнення студентами нотатника самоефективності на основі самоаналізу власних професійно важливих якостей і ресурсів самоефективності;
- 4) обговорення вправи і заповнення студентами нотатника самоефективності на основі групового аналізу:

— учасники перелічують ресурси самоефективності, здібності й професійно важливі якості, які, на їхню думку, вже має кожен член мікрогрупи, і ті, які він зміг би розвинути;

— кожен учасник ділиться з іншими своїми думками і почуттями щодо того, які нові професійно важливі якості, не зазначені ним у нотатнику самоефективності, були названі групою і які він додав у нотатник під час групового обговорення, а також ті, що не були названі групою, але виокремлені ним самостійно.

Тренеру і модераторам на цьому етапі важливо вести обговорення в такий спосіб, щоб воно було доброзичливим, а оцінка компонентів ціннісного досвіду — формувальною, збагачувальною і підтримувальною.

Наприкінці тренінгу проводиться заключне групове обговорення: учасники діляться з групою своїми враженнями від роботи, дякують одне одному, за бажанням розповідають про свої плани саморозвитку на найближчий період, що виникли в результаті збагачення ціннісного досвіду.

Висновки. Процес первинної професіоналізації студентів полягає в асиміляції й діяльнісному ствердженні професійних цінностей, що утворюють ціннісний простір університету. Інформаційна відкритість, спрямованість у майбутнє, проактивність, студентоцентрований підхід, урахування індивідуальних особливостей розвитку професійних здібностей, патріотизм — ці цінності лягли в основу педагогічної позиції Віктора Огнев'юка, що реалізовувалася ним в Університеті Грінченка.

Основа на цінностях освіта є підґрунтям для накопичення студентами професійного ціннісного досвіду й розвитку професійної самоефективності — переконань у власній спроможності справлятися із завданнями високого рівня складності та досягати бажаних професійних цілей. Професійна самоефективність розглядається як психологічне утворення, що інтегрує елементи професійного ціннісного досвіду і визначає напрями особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців.

Для розвитку професійної самоефективності студентів в умовах освіти, що базується на цінностях, можна використати психолого-технологічний комплекс, що складається з індивідуально орієнтованої психодіагностичної методики та групового тренінгу, який спрямовано на актуалізацію й збагачення професійного ціннісного досвіду студентів та групову підтримку розвитку професійної самоефективності.

Перспективи подальших досліджень убачаються в розробленні, апробації та впровадженні в освітній процес цілісної психологічної технології розвитку професійної самоефективності, спрямованої на особистісно-професійний розвиток студентів.

Список використаних джерел

- Вступ до освітології: навч. посіб. / упор.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва. Київ: Едельвейс, 2017. 382 с.
- Музика О.О. Психологічна методика «Профіль професійної самоефективності студентів (ППСС)». *Авторське свідоцтво* № 100028. Київ: Мінекономіки, 2020.
- Музика О.О. Розвиток самоефективності студентів у процесі адаптаційного тренінгу. *Освітологічний дискурс*. 2020а. № 2 (29). С. 132–142. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.11>.
- Музика О.Л., Музика О.О., Оснадчук Ю.О. Розроблення е-платформи для психологічного *Educological discourse*, 2023, Issue 2(41)

онлайн-тестування обдарованих старшокласників і студентів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Т. 89, № 3. С. 162–177.
<https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4700>.

- Огнев'юк В.О. Лідери для нової української школи. *Неперервна освіта: акмеологічні студії*. 2017. № 1. С. 4–13.
- Огнев'юк В.О. Освітологія як відображення міждисциплінарного підходу у наукових дослідженнях феномену сучасної освіти. *Розвиток сучасної освіти: освітологічні наголоси*. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. С. 66–76.
- Огнев'юк В.О. Український університет у добу експонентного розвитку. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1–2. С. 1–25. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.1-2.1452>.
- Огнев'юк В.О. Український учитель: кроки назустріч. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2018а. № 2. С. 15–24.
- Огнев'юк В.О., Куліков П.М., Згуровський М.З., Луговий В.І. Цифрова трансформація вищої освіти: досвід Київського університету імені Бориса Грінченка. *Шляхи розвитку закладів вищої освіти в новій соціальній реальності: монографія* / П.М. Куліков, В.І. Луговий. Київ: КПІ ім. І. Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2022. С. 197–206.
- Огнев'юк В.О., Луговий В.І. Проблема кількості та якості у вищій освіті в контексті університетської мережі в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2022. № 2 (37). С. 1–17. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.21>.
- Про освіту: Закон України, документ 2145-VIII, чинний, редакція від 01.01.2023, підстава — 2834-IX. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.03.2023).
- Bandura, A. *Social Foundations of Thought and Action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986. 617 p.
- Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., Stavyska, S. O., & Stavyskyi, G. A. Psychosemantic Fundamentals of Professional Self-Efficacy of Students: The state of modern scientific discourse. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*. 2021. № 18. P. 99–112. <https://doi.org/10.31392/iscs.2021.18.099>.

References

- Vstup do osvitolohii [Introduction to Educology]. (2017). *Navchalnyi posibnyk, uporiadnyky*: V. O. Ohneviuk, S. O. Sysoieva, Kyiv: VP «Edelweis».
- Muzyka, O. O. (2020). Psykholohichna metodyka «Profil profesiinoi samoefektyvnosti studentiv (PPSS)» [Psychological Method “Professional Self-Efficacy Profile of Students (PSPS)”]. *Avtorske svidotstvo № 100028*, Kyiv: Minekonomiky .
- Muzyka, O. O. (2020a). Rozvytok samoefektyvnosti studentiv u protsesi adaptatsiinoho treninhu [Development of Students' Self-Efficacy in the Process of Adaptation Training]. *Osvitolohichni dyskurs*, 2 (29), 132–142 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.11>
- Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., & Osnadchuk, Yu. O. (2022). Rozroblennia e-platformy dlia psykholohichnogo onlain-testuvannia obdarovanykh starshoklasnykiv i studentiv [Development of e-Platform for Psychological Online Testing of Gifted Senior Pupils and Students]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, 89 (3), 162–177. <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4700>
- Ohneviuk, V. O. (2017). Lidery dlia novoi ukrainkoii shkoly [Leaders for the New Ukrainian

- School]. *Neperervna osvita: akmeolohichni studii*, 1, 4–13 .
- Ogneviuk, V. O. (2011). Osvitolohiia yak vidobrazhennia mizhdystyplinarnoho pidkhodu u naukovykh doslidzhenniakh fenomenu suchasnoi osvity [Educology as a Reflection of an Interdisciplinary Approach in Scientific Studies of the Phenomenon of Modern Education]. *Rozvytok suchasnoi osvity: osvitolohichni naholosy*, Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University, 66–76 .
- Ogneviuk, V. O. (2018). Ukrainyskyi universytet u dobu eksponentnoho rozvytku [Ukrainian University at the time of Exponential Development]. *Osvitolohichni dyskurs*, 1–2, 1–25. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2018.1-2.1452>
- Ogneviuk, V. O. (2018a). Ukrainyskyi uchytel: kroky nazustrich [Ukrainian Teacher: Steps towards meeting]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii*, 2, 15–24.
- Ogneviuk, V. O. (2022). Tsyfrova transformatsiia vyshchoi osvity: dosvid Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka [Digital Transformation of Higher Education: Experience of Borys Grinchenko Kyiv University]. *Shliakhy rozvytku zakladiv vyshchoi osvity v novii sotsialnii realnosti: monohrafiia*, Kyiv: KPI im. Ihoria Sikorskoho, Vyd-vo «Politekhnika», 197–206.
- Ogneviuk, V. O., & Luhovyi, V. I. (2022). Problema kilkosti ta yakosti u vyshchii osviti v konteksti universytetskoj merezhi v Ukraini [The Problem of Quantity and Quality in Higher Education in the Context of the University Network in Ukraine]. *Osvitolohichni dyskurs*, 2 (37), 1–17. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.21>
- Zakon Ukrainy Pro osvitu [The Law of Ukraine On Education]. Current Document 2145–VIII, Current Edition dated 01.01.2023, Basis — 2834-IX. The Official Web Portal of Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., Stavytska, S. O., & Stavytskyi, G. A. (2021). Psychosemantic Fundamentals of Professional Self-Efficacy of Students: The state of modern scientific discourse. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 18, 99–112. <https://doi.org/10.31392/iscs.2021.18.099>

A UNIVERSITY AS A SPACE OF VALUES FOR STUDENTS' PROFESSIONAL SELF-EFFICACY DEVELOPMENT

Olena Muzyka

 <https://orcid.org/0000-0002-3062-1989>

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Educology
and Psychological and Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,

Educological discourse, 2023, Issue 2(41)

Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 I. Shamo Blvd,
02154, Kyiv, Ukraine,
 o.muzyka@kubg.edu.ua

Abstract. *The article analyses the value space of Grinchenko University as a space of values and the mechanisms of its reflection in the personal values of students through the prism of the within the context of scientific heritage and management activities of Viktor Ogneviuk. Professional value valuable experience of students is considered as the result of integration into the structure of individual value consciousness of assimilated professional values of educational space, experience of successful activities and development of professional abilities. The accumulated valuable experience becomes provides the basis for development of professional self-efficacy – a valuable formation based on the conviction of a person in his own ability to cope with professional tasks of a high level of complexity and achieve the desired results.*

To develop the professional self-efficacy of students in the educational process, the use of a psychological-technological complex consisting of a psychodiagnostic method and group training is proposed. Psychological method “Professional Self-Efficacy Profile of Students” (Muzyka, O. O., 2020) allows you to identify individual indicators according to five subscales: leadership, goals and motives of professional activity; abilities and confidence; reflection and personal standards; resistance to failure, overcoming and will; self-education and self-development. Group training promotes reflection, enrichment of resources and mutual support for the development of professional self-efficacy. The general training algorithm is described: 1) familiarization with the content and tasks of the exercises; 2) preliminary group discussion of the task using real situations proposed by students; 3) filling in a self-efficacy notebook based on self-analysis of one's own professionally important qualities and self-efficacy resources; 4) discussion of the exercises and students filling in the self-efficacy notebook based on group analysis.

Taking into account the conditions of wartime, all procedures of the psychological-technological complex are adapted to be carried out on electronic platforms that allow organizing work in microgroups, as well as generate and provide each student with individual interpretations of the results of his research and recommendations for self-development.

Keywords: *university as a space of values, development of abilities, leadership in education, motives of professional activity, personal and professional development, personal professional values, professional self-efficacy, valuable experience.*

Стаття надійшла до редакції: 14.04.2023

Прийнято до друку: 18.06.2023